

Ankica Marinović Bobinac i Dinka Marinović Jerolimov

Vjerske zajednice u Hrvatskoj

Prometej & Udruga za vjersku slobodu u RH, Zagreb, 2008, 430 str.

U izdanju Prometeja i Udruge za vjersku slobodu u Republici Hrvatskoj objavljuje se knjiga *Vjerske zajednice u Hrvatskoj* sociologinja Ankice Marinović Bobinac i Dinke Marinović Jerolimov, istraživačica u Institutu za društvena istraživanja Sveučilišta u Zagrebu. Knjiga je nastala kao plod zajedničke suradnje Udruge za vjersku slobodu u Republici Hrvatskoj i autorica, koje su iskustvo i spoznaje iz istraživanja u okviru projekta Male vjerske zajednice u Zagrebu, u kojemu su autorice sudjelovale potkraj 1980-ih i početkom 1990-ih, primijenile i uspješno ugradile u ovo djelo.

Osamostaljenjem Republike Hrvatske pojavila se potreba reguliranja odnosa između države i vjerskih zajednica. Država je te odnose prvo regulirala s većinskom Katoličkom crkvom, a zatim je Zakonom o pravnom položaju vjerskih zajednica (NN, 83/2002) odredila pravni okvir za reguliranje odnosa s ostalim vjerskim zajednicama. Ugovorima o pitanjima od zajedničkog interesa između vlade i pojedinih skupina vjerskih zajednica regulirani su specifični odnosi između države i spomenutih vjerskih zajednica. Nakon uređivanja pravnih odnosa između države i vjerskih zajednica, kojima je došlo do izvanrednog napretka u razumijevanju i prakticiranju vjerskih sloboda, stvaranju i održavanju boljih uvjeta vjerskog djelovanja te suradnje u području odgoja, obrazovanja i kulture, nastala je velika praznina i potreba pružanja osnovnih informacija građanstvu te kulturnoj i znanstvenoj javnosti o vjerskim zajednicama djelatnim na tlu Hrvatske. Navedeno djelo nastoji upotpuniti tu prazninu te za-

dovoljiti potrebu za temeljnim, pouzdanim i relevantnim informacijama o vjerskim zajednicama.

Knjiga je podijeljena u nekoliko cjelina. U predgovoru autorice daju sociokulturni kontekst hrvatskoga društva u kojem djeluju vjerske zajednice. U središnjem dijelu nalazi se prikaz vjerskih zajednica, upisanih u Evidenciju vjerskih zajednica pri Središnjem državnom uredu za upravu. Uzevši u obzir sociokulturni kontekst hrvatskog društva (više od 90% kršćana) autorice su podijelile zajednice na one kršćanske i nekršćanske provenijencije. Među kršćanskim zajednicama obrađene su tradicionalne kršćanske crkve, kršćanske crkve proizišle iz izvorne protestantske tradicije, kršćanske crkve reformacijske baštine i ostale kršćanske crkve. Među nekršćanskim zajednicama nalaze se tradicionalne nekršćanske zajednice i ostale nekršćanske zajednice.

Sažet prikaz tradicionalnih kršćanskih crkava u Hrvatskoj uključuje Katoličku crkvu, Srpsku pravoslavnu crkvu, Bugarsku pravoslavnu crkvu i Makedonsku pravoslavnu crkvu.

U drugom su poglavlju prikazane kršćanske crkve u Hrvatskoj proizišle iz izvorne protestantske tradicije: Evangelička crkva, Protestantska reformirana kršćanska crkva, Reformirana kalvinska kršćanska crkva i Evangelička crkva Valdeze.

Od crkava reformacijske baštine u pregled su u trećem poglavlju uključene: Savez baptističkih crkava, Kristove crkve, Crkva radosne vijesti, Evangelička metodistička crkva, Crkva Božja, Evandeoska

pentekostna crkva, Kristova duhovna crkva "malokrštenih", Savez Kristovih pentekostnih crkava, Međunarodna ujedinjena pentekostna crkva te samostalne karizmatске zajednice - Crkva cjelovitog evanđelja, Kršćanska proročka crkva i Savez crkava "Riječ Života".

U četvrtom poglavlju nalaze se prikazi ostalih kršćanskih crkava. Uključene su: Crkva Isusa Krista Svetaca posljednjih dana (mormoni), Crkva Kristovih učenika, Evanđeoski kršćani, Hrvatska starokatolička crkva, Jehovini svjedoci, Kršćanska adventistička crkva, Reformni pokret adventista sedmog dana, neovisna baptistička crkva "Stablo života", Novoapostolska crkva, Slobodna katolička crkva i Univerzalni život.

U petom su poglavlju, među tradicionalnim nekršćanskim zajednicama predstavljene, Islamska vjerska zajednica i Židovske vjerske zajednice – Koordinacija židovskih općina i Bet Israel.

U šestom poglavlju predstavljene su ostale nekršćanske zajednice: Scijentološka crkva, Baha'í zajednica Hrvatske, Budistička vjerska zajednica Dharmaloka, Hinduistička vjerska zajednica i Vaišnavska vjerska zajednica.

Na kraju knjige nalazi se adresar lokalnih zajednica i ustanova te adresa službene web stranice vjerske zajednice. Djelo završava popisom literature.

U djelu *Vjerske zajednice u Hrvatskoj* autorice su nastojale sustavno i objektivno, na temelju strukturiranih intervju s predstavnicima pojedinih zajednica te analize pisanih materijala objavljenih u zajednicama i sekundarne literature, dati temeljni pregled vjerskih zajednica upisanih u Evidenciju vjerskih zajednica u Hrvatskoj. Za svaku zajednicu prikupljene su i analizirane informacije iz osam temeljnih područja koja daju sažeti uvid u njezin identitet. Prvo se daje kratka povijest zajednice koja

obuhvaća nastanak i razvoj zajednice u svijetu i na hrvatskom tlu te religijsku ili duhovnu tradiciju iz koje vjerska zajednica proizlazi. Zatim slijedi cjelina o osnovama nauka svake zajednice, pri čemu se ovo vrlo osjetljivo pitanje obrađuje prema pisanim materijalima zajednica ili na temelju intervju s predvoditeljem zajednice. U cjelini o načinu i vrsti organiziranja obrađena je struktura i uloga organizacije pojedine zajednice, vodstvo i članstvo te mehanizmi obnavljanja. Autorice su veliku pažnju posvetile obredima, običajima, blagdanima i danima odmora te ostalim oblicima religijske prakse. U odjeljku o različitim aktivnostima zajednice daje se sažet prikaz pojedinih aktivnosti zajednice kojima se naviješta učenje i obnavlja članstvo zajednice, pri čemu se najčešće ističu izdavačke, medijske, kulturne i karitativne aktivnosti.

Djelo je napisano stručno i pregledno. Daje temeljne informacije o vjerskim zajednicama te upućuje na vrela i sekundarnu literaturu koja može pružiti istraživačima niz dodatnih informacija. Sinteza podataka prikupljenih terenskim istraživanjima i intervjuima s predstavnicima pojedinih zajednica i analizom tiskovina zajednica nadograđuje i obogaćuje dosadašnje parcijalne spoznaje, pri čemu ne opterećuju čitatelja manje važnim podatcima (za ovo djelo), ali u vrelima upućuje na njih.

Djelo je interdisciplinarne informativne naravi i potiče dijalog između društva i vjerskih zajednica te dijalog na području različitih interesa između vjerskih zajednica i unutar samih zajednica.

S obzirom na tematiku djelo će prvenstveno zanimati znanstvenike iz područja religiologije, sociologije, povijesti i teologije te sveučilišne nastavnike različitih disciplina društvenih znanosti i njihove studente. Djelo je pisano znanstveno-popularno, informativno i čitko stoga je pristupačno

široj društvenoj i kulturnoj javnosti, posebice čitateljima koje zanima religijska problematika.

Knjiga je vrijedan doprinos upoznavanju raznolikosti vjerskih zajednica u dominantno katoličkom okruženju u Hrvatskoj, posebice jer daje prikaz novih vjerskih zajednica organiziranih potkraj dvadesetoga stoljeća, najčešće pod utjecajem globalnih i europskih integracijskih društvenih proce-

sa. Knjiga će moći poslužiti Europskoj uniji kao temeljni priručnik spoznaja o vjerskim zajednicama i religijskim slobodama u Hrvatskoj.

Priručnik *Vjerske zajednice u Hrvatskoj* stručan je i sažet prikaz domaće religijske situacije početkom dvadeset prvog stoljeća te sadrži sve relevantne informacije o vjerskim zajednicama upisanima u Evidenciju vjerskih zajednica u Hrvatskoj.

Stanko Jambreč

Jürgen Moltmann

Teologija nade

Rijeka, Ex libris, 2008., str. 362

U ediciji Ecumenica izdavačke kuće Ex libris iz Rijeke objavljeno je djelo "Teologija nade" evangeličkog teologa Jürgena Moltmanna. Prijevod potpisuje dr. Željko Pavić, a opsega je 362 stranice. Teologija nade ili nada teologije - za one koji lutaju u očaju i beznađu tranzicije. Tako bismo se naime mogli poigrati s naslovom knjige Jürgena Moltmanna koji nije samo zadnji veliki njemački teolog, nego je i jedan od najutjecajnijih teologa današnjice. Uz Wolfharta Panenberga i Eberharda Jüngela, Moltmann je svojim knjigama utro nove putove za teologiju pa stoga nije ni čudo da je prozvan ocem suvremene političke teologije. Bez njega ne bi bilo ni jedne od takozvanih "teologija genitiva" kao što su teologija oslobođenja, rada ili pak revolucije. Bez njegove prve knjige, napisane u predvečerje burne 1968., ne bilo ni crne teologije oslobođenja, niti bi postojala mujevrista teologija. Feministička teologija oslobođenja bez Moltmannovih tekstova pretvorila bi se u vlastitu karikaturu. Moltmannov utjecaj na

tijek suvremene teologije nije moguće precijeniti, a njegovi sljedbenici i učenici nisu niti približno nadrasli njegove dalekosežne proročke uvide.

Na upit svojih studenata koja je njegova najvažnija knjiga, Moltmann će bez puno razmišljanja reći da je to *Raspeti Bog*. No njegovo najcjelovitije i najutjecajnije djelo, bez kojeg nije moguće razumjeti kompleksno Moltmannovo djelo, ostaje *Teologija nade*. *Teologija nade* je na jedan način Moltmannova ispovijed vjere i teološka arheologija. Naslov knjige to i u potpunosti potvrđuje. *Teologija nade - Istraživanja o utemeljenju i posljedicama kršćanske eshatologije*. Što reći o Bogu poslije Auschwitzta, zapitat će se mladi Moltmann na povratku iz savezničkog zarobljeništva u kojem je proveo tri godine? Baš će zarobljenički logor u blizini Nothinghaima biti mjesto gdje će mladi njemački zarobljenik početi studirati teologiju. Vidjevši svoje drugove zarobljenike kako propadaju i umiru bez nade, mladi će Moltmann shvatiti da je